

HEMMELIG

i h. t. Sikkerhetsinstruksen

POSTREFERANSEARK for innkommet skriv ved :

KNM TORDENSKJOLD

KNM Tordenskjold JOURNALSTEMPEL

Senders ref: T0/6 Feb 1973/629/73/357

KNM TORDENSKJOLD
HEMMELIG

J. nr : H-126

Dato : 9/2-73

Saks nr : 357

INNHold: FREMMED UVB I NORSKE FARVANN -
ANALYSE AV TILFELLET I SOGNEFJORDEN.
Ekspl nr 1 m/2 vedlegg Ekspl nr 2 og 2

Fordeles til

Sign.

Dato

Skrivet er kommet i 1 eksemplarer og 2 vedlegg

La saken sirkulere om ARKIVET for registrering

MERKNAD :

AVGRADERT

Dato

20/1-06

Sign.

di

ARS

HAS

RAS

SBS

SOS

~~TAS~~

TMS

TAS

For SAKSBEHANDLER :

Oppbevaringskategori

ARKIVERES (TA)

KUN FOR ARKIVET :

Følgende KNM Tordenskjold Jnr er vedheftet :

Jnr

/

Jnr

/

Jnr

/

Jnr

/

Jnr

/

Jnr

/

ARKIVERES :

Sign

Dato

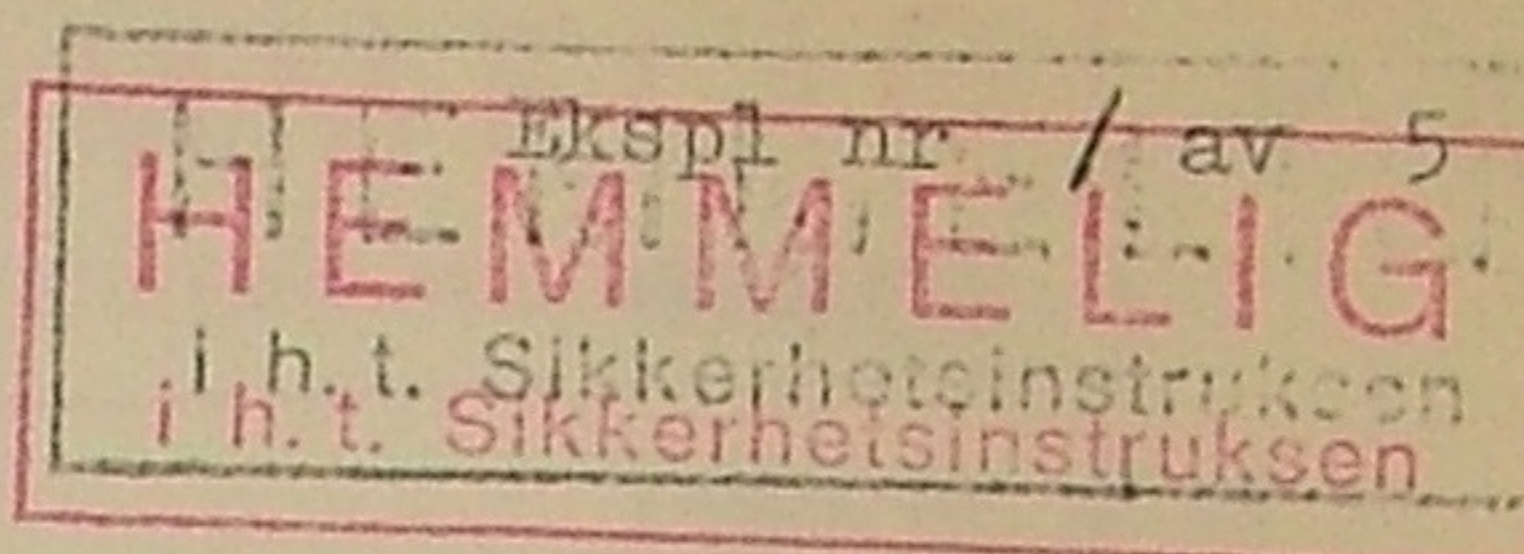
Sign

Dato

Originalskriv og/eller vedheftede skriv kan ikke fjernes uten Arkivets samtykke.

Hvis et skriv er i flere eksemplarer og ett beholdes, skal dette anføres.

SW 22/3-73

Vår referanse

629/73/SST/ORG-1/NT/GSI/357

Tidligere referanse

SST 27 des 72/69019/72/357

Dato - 6 FEB 1973

AVGRADERT

Dato 20/1-06 Sign. *[Signature]*

✓ KNM TORDENSKJOLD (Eksp. nr 1 m/2 vedl. expl. nr 2 og 2)

Int. ford:

ORG-1

K-22

FO/Arkiv

{ " " 2 u/vedl }
{ " " 3 u/vedl }
{ " " 4-5 u/vedl }

KNM TORDENSKJOLD
HEMMELIG

J. nr: H-126

Dato: 9/2-73

Saks nr.: 357

FREMMEDE UVB I NORSKE FARVANN - ANALYSE AV TILFELLET I
SOGNEFJORDEN

./.

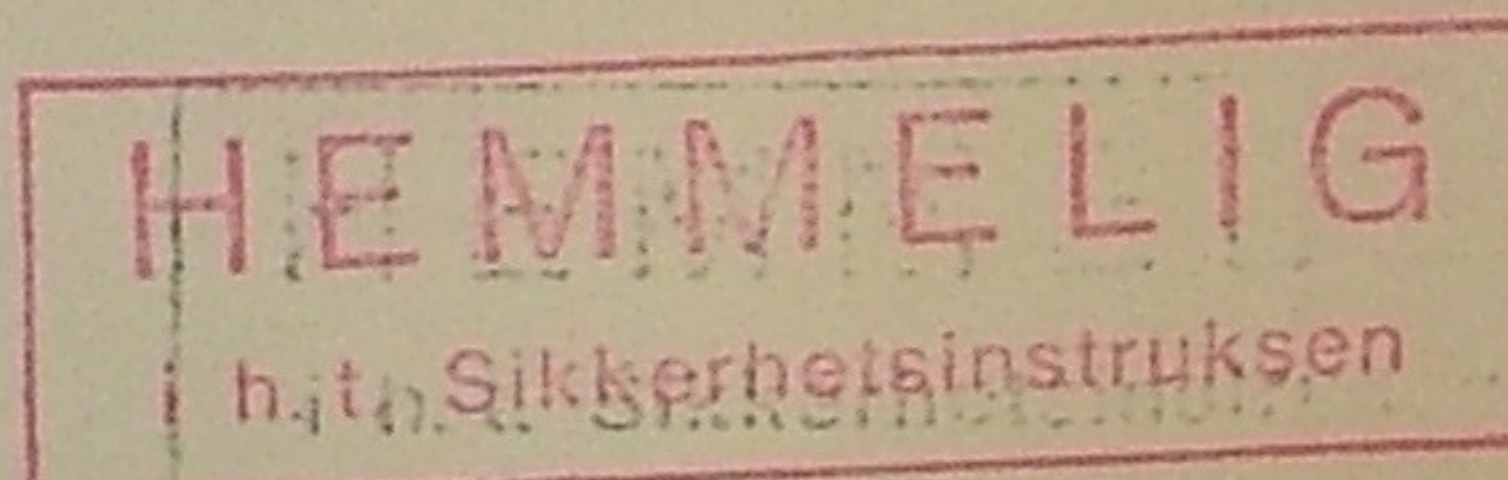
Vedlagt oversendes rapport fra Kommandøren for sjøstrids-
kreftene i Sør-Norge med kommentarer fra Øverstkommanderende
i Sør-Norge.

Rapporten bes returnert Forsvarets overkommando/Sjøfor-
varsstabens etter gjennomsyn.

Uten vedlegg er dette skriv UGRADERT.

Etter fullmakt

[Signature]
Nils Tiltnes
Kommandørkaptein
Sjef ORG-1

ØVERSTKOMMANDERENDE I SØR-NORGE
Oslo mil/Holmenkollen
OSLO I

(02) 14 73 90

HEMMELIG

i h. t. Sikkerhetsinstruksen

4-22

Ekspl nr 2 av 11

Side 1 av 6

Vår referanse
17417/72/B/ØKS/357

Dato
24 januar 1973

Tidligere referanse

- a. H-187/72/FKS/MAROPS/357.1 av 11 des 1972
- b. 17417/72/FKS/KOMSJØSØR/357 av 10 jan 1973
- c. 17417/72/FKS/KOMLUFTSØR/357 av 17 jan 1973

Forsvarssjefen

(ekspl nr 1 med 2 vedlegg)

Gjenpart

FO/GIS	(	"	"	2	uten	vedlegg)
FO/GIL	(	"	"	3	"	")
FKN	(	"	"	4	"	")
SKV	(	"	"	5	"	")

Int ford

KOMSJØSØR	(	"	"	6	"	")
KOMLUFTSØR	(	"	"	7	"	")
MAROPS STAVANGER	(	"	"	8	"	")
ØKS	(	"	"	9	"	")
ARKIV	(	"	"	10-11	"	")

KNM TORDENSKJOLD
HEMMELIG

J. nr: H-126

Dato: 9/2-73

Saks nr: 357

OPERASJON DUCK I SOGNEFJORDEN 12 - 29 NOVEMBER 1972 - RAPPORT

- ./.
1. Vedlagt oversendes kommentarer til OPERASJON DUCK i Sognefjorden 12 - 29 november 1972, utarbeidet av Kommandøren for sjøstridskreftene i Sør-Norge (ref b) og Kommandøren for luftstridskreftene i Sør-Norge (ref c). Detaljert rapport over operasjonen er tidligere sendt Forsvarssjefen direkte fra FKS/Maritimt operasjonssenter Stavanger (ref a).

2. HENDELSESFORLØP

Ved FKS/Maritimt operasjonssenter ble der kl 1500Z den 12 november mot-tatt melding om at to sivile personer ca kl 1300 hadde iaktatt hva man måtte anta å være en delvis neddykket undervannsbåt utenfor Vangsnes i Sognefjorden. På grunnlag av iakttakernes pålitelighet og beskrivelsen av det observerte ble OPERASJON DUCK besluttet igangsatt.

Tilgjengelige sjø- og luftstridskrefter ble beordret til Sognefjorden med ordre om å lokalisere og bringe til overflaten den ukjente undervannsbåt som antokes å befinne seg der. Oversikt over disse styrker er gitt i pkt 4.

Vedlegg: 2

HEMMELIG

HEMMELIG

i h. t. Sikkerhetsinstruksen

FORSVARETS
Jnr. 0629 25 JAN 73
OVERKOMMANDO

Operasjonen ble ledet av Kommandøren for sjøstridskreftene i Sør-Norge i samarbeide med Kommandøren for luftstridskreftene i Sør-Norge og gjennomført i overensstemmelse med reglene for OPERASJON DUCK slik disse er fastsatt i COMNAVNON/COMNAVSONOR CLASSIFIED INSTRUCTIONS (CCCI).

Under operasjonen kom der inn meldinger fra sivile kilder og observasjoner fra deltagende styrker. Disse styrket antagelsen om at der var en undervannsbåt til stede. Detaljer om utførte søk, observasjoner og bruk av varselladninger og våpen fremgår av referansene a og c.

Operasjonen ble avsluttet kl 1600A den 29 november idet man da hadde sterke indikasjoner på at der ikke lenger befant seg noen fremmed undervannsbåt på norsk område.

3. RESULTAT AV OPERASJONEN

a | Ingen av de iakttagelser og tekniske observasjoner som ble gjort var av en slik natur at man kan fastslå at en fremmed undervannsbåt var til stede i Sognefjorden i det aktuelle tidsrom. I ref b, pkt 7, nevnes at kontakt ble oppnådd fra norsk undervannsbåt og P-3B den 24 november. Kontakten fra P-3B, som inntraff 241804Z og som ble holdt i 21 minutter, ble i FORM PURPLE klassifisert som POSSUB CONF 3 (ref b, pkt 11, og ref c, vedlegg, side 5). På grunnlag av analyse av flyets lydbåndopptak har FST/E senere meddelt at denne kontakt er å betrakte som NONSUB. Kontakten oppnådd fra undervannsbåten (SKLINNA) er fremdeles klassifisert som POSSUB. Det foreligger ikke lydbåndopptak av denne kontakt.

u | Sammenholder man imidlertid alle de iakttagelser og tekniske observasjoner som ble gjort må konklusjonen bli at det er OVERVEIENDE SANNSYNLIG at en fremmed undervannsbåt befant seg neddykket i Sognefjorden i det aktuelle tidsrom.

4. DELTAKENDE STYRKER

Under operasjonen deltok følgende enheter:

- Fly

P-3B ORION fra 333 skv	17 sorties
UH-1B fra 720 skv	39 "
2 SEA KING fra FONAC, UK (19-23 nov)	16 "
NIMROD fra UK (fra 25 nov)	4 "
P-3B fra KEFLAVIK (26 nov)	1 "

I tillegg fløy tyske maritime fly patrulje i Skagerrak fra 27 nov.

- Fartøyer

KNM TRONDHEIM (OTC)
KNM NARVIK
KNM OSLO (fra 24 nov)
KNM STAVANGER (fra 24 nov)
8 TKB'er fra 21. og 25. TKB skv
KNM UTVÆR
KNM UTSIRA
KNM SKLINNA
KNM KAURA

At såvidt mange enheter kunne delta i operasjonen skyldes et sammentreff av heldige omstendigheter og kan ikke betraktes som representativt for de midler som til enhver tid kan ventes satt inn i slike operasjoner.

Da operasjonen ble iverksatt hadde ØKS tre undervannsbåter under sin kommando. I tillegg befant 2 fregatter seg i Haakonsvern i første uke av sin oppøvningsperiode. Samme sted var der ytterligere en undervannsbåt under oppøving samt TKB'er tilhørende 21. og 25. TKB skvadron.

For assistanse av norske ORION-fly er man avhengig av at disse kan avgis fra Nord-Norge. Utenlandsk fly- og helikopterdeltakelse er avhengig av beslutninger som norske myndigheter bare i liten grad kan påvirke.

Det faktum at tids- og distansefaktoren muliggjorde innsetting av fartøyer i områder før den antatte undervannsbåt kunne ha klart å forlate dette, var av vesentlig betydning for gjennomføringen. I andre tilfelle, hvor troverdige undervannsbåtmeldinger innløper fra områder fjernt fra egne egnede styrker, vil man måtte avfinne seg med en relativt overfladisk kontroll, som for eksempel visuell observasjon fra ikke-maritime fly og helikoptere hvis forholdene tillater dette.

Siden der i Sør-Norge i store deler av året savnes effektive beredskapsklare styrker, vil man måtte regne med at fremtidige tiltak oftest vil måtte bli som beskrevet umiddelbart ovenfor.

5. OPERATIVE ERFARINGER

Man bør ikke trekke for vidtgående slutninger på grunnlag av de erfaringer som ble gjort under denne operasjon. Det man imidlertid kan slå fast er: at:

- man må forvente at sonarforholdene er vanskelige i indre norsk farvann, og at disse favoriserer en undervannsbåt,
- våre styrkers deteksjonsmuligheter bare kan forbedres hvis A/U fartøyene utstyres med Variabel Dybde Sonar (VDS) og ved at vi får helikoptere med Dipping Sonar.

I forbindelse med ovenstående anbefales at der ved Forsvarets overkommando utarbejdes en oversikt over de formelle, tekniske og økonomiske konsekvenser av en eventuell fremtidig anskaffelse av Dipping Sonar for installasjon i en del av de nye SEA KING redningshelikoptere. Likeledes bør tekniske og økonomiske sider ved anskaffelse av VDS til fregattene og korvettene bringes på det rene. På grunnlag av disse studier bør man deretter vurdere om A/U beredskap skal prioriteres tilstrekkelig høyt til å rettferdiggjøre anskaffelsen av det nevnte utstyr.

For øvrig kan det konstateres at operasjonen ble gjennomført uten samarbeidsvansker. De britiske A/U helikoptere utførte med sine 16 sortier et utmerket arbeide. Selv om de ikke oppnådde kontakt, er det på det rene at deres sonar hadde en rekkevidde som langt overgikk fartøyenes.

Med 39 sortier viste UH-1B helikopter seg vel egnet som visuelt supplement til sonarsøkene. Effektiviteten av samarbeidet mellom disse helikoptere og fartøyer kan forbedres ved fremtidig samtrening. Denne kommando vil være oppmerksom på dette i forbindelse med 720 skvadrons treningsopplegg.

Styrkenes operasjonsfrihet ble noe hemmet av den stadige tilstedeværelse av sivile småfly som fløy på oppdrag fra pressen. Idet minimum sikkerhets-høyde under skyting med TERNE er 3000 fot, skulle betingelsene være til stede for utstedelse av NOTAM som begrenser slik flyvning i operasjonsområdet. Kommandøren for luftstridskreftene vil behandle denne sak videre.

For øvrig gir jeg min generelle tilslutning til de operative/taktiske konklusjoner som fremgår av referansene b og c.

6. PRESSE- OG INFORMASJONSTJENESTE

På grunn av den store interesse som operasjonen ble omfattet med fra presse og kringkasting, ble belastningen til tider for stor for MAROPS Stavanger. Forsvarets overkommando medvirket direkte i P&I-tjenesten gjennom en vesentlig del av det aktuelle tidsrom.

Jeg anser det mest hensiktsmessig at Øverstkommanderende, som den operative ansvarlige, forestår den nødvendige informasjonsvirksomhet. Dette vil i fremtiden bli gjennomført ved midlertidig å styrke MAROPS med offiserer som kan besvare henvendelser og ved at der fra FKS om nødvendig sendes ut periodiske orienteringer gjennom NTB.

7. KOMMANDOFORHOLD OG KOORDINERING

Etter mitt skjønn ble OPERASJON DUCK ledet og gjennomført på en forsvarlig og profesjonell måte.

KOMSJØSØR har i ref b gitt en rekke synspunkter på kommando- og ansvarsforholdene under operasjoner av denne art. Jeg har ikke til hensikt å kommentere de enkelte utsagn, men ønsker rent generelt å gi uttrykk for at jeg anser disse forhold klart dekket av de gjeldende instruks. Den måte operasjonen ble gjennomført på støtter også dette syn.

Når det gjelder de rent praktiske forhold er det uunngåelig at det leilighetsvis kan oppstå problemer som følge av den fysiske beliggenhet av det maritime operasjonssenter. Selv om meget kan oppnås ved maksimal utnyttelse av de eksisterende sambandsmidler, er det helt på det rene at der er et behov for SECURE VOICE samband mellom Holmenkollen og Jåtta. Ved installasjon av slikt utstyr vil den operative koordinering bli vesentlig bedret.

KOMSJØSØR gir videre uttrykk for at hans permanente fredsstasjonering bør være i Stavanger. Jeg deler ikke dette syn. Dette forhindrer imidlertid ikke at KOMSJØSØR under spesielle omstendigheter, temporært kan forflytte seg til Stavanger.

8. BRUK AV MAKTMIDLER - NYE REGLER

I punktene 13, 14 og 15 i ref b gjennomgår KOMSJØSØR gjeldende regler for bruk av maktmidler overfor en neddykket fremmed undervannsbåt.

Jeg støtter hans konklusjon at gjeldende regler gir undervannsbåten store muligheter til å unnsnippe og at de bør revideres således at de kan ha en realistisk og gjennomførbar hensikt.

Av "Regler for fremmede krigsskips og militære luftfartøyers adgang til norsk territorium under fredsforhold" (fastsatt av FD med virkning fra 15 mars 1970) fremgår det (§ 4) at Forsvarssjefens direktiv skal forelegges FD (for godkjenning).

Bestemmelsene i CCCI A4 undergikk en mindre revisjon 23 oktober 1970 og er i overensstemmelse med Forsvarssjefens direktiv og muntlig instruks fra Forsvarsstaben.

Den vesentlige svakhet ved de gjeldende regler er at fartøy eller fly som er gitt i oppdrag å hevde norsk suverenitet overfor neddykket undervannsbåt i beste fall må vente 20 minutter fra varsel gis til man kan iverksette det eneste tiltak som med noen grad av sannsynlighet kan bringe undervannsbåten til overflaten, nemlig regulært angrep. Med de sonarforholdene som man normalt må regne med i norske farvann, er det lite sannsynlig at kontakt i det hele tatt kan holdes så lenge som 20 minutter. Hvis OPERASJON DUCK skal kunne gjennomføres på en formålstjenlig måte i fremtiden må reglene derfor tillate en langt hurtigere reaksjon med maktmidler. Ganske spesielt bør dette gjelde overfor fremmed neddykket undervannsbåt som er trengt inn i indre norske farvann.

HEMMELIG

i h. t. Sikkerhetsinstruksen

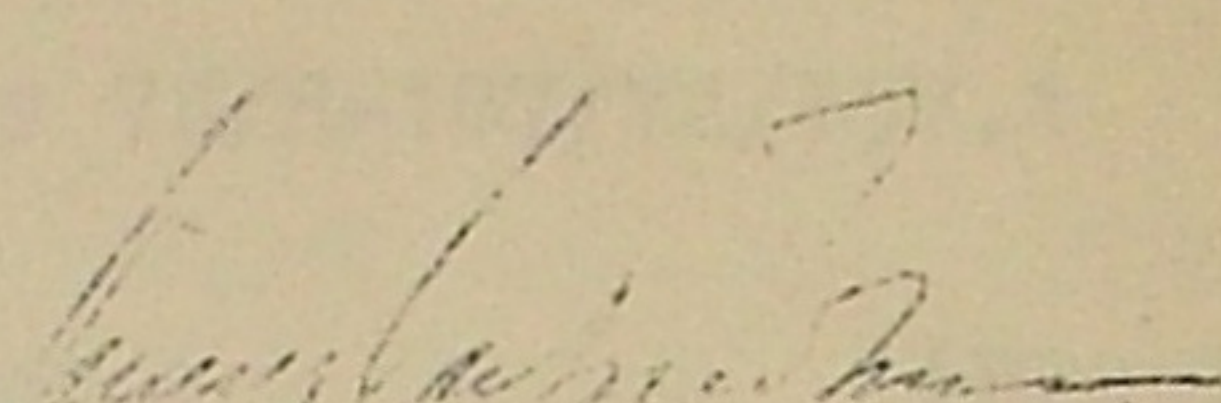
HEMMELIG

Side 6 av 6

KOMSJØSØRs forslag til hovedlinjer i et nytt regelverk - ref b, pkt 15, har et slikt siktepunkt og jeg slutter meg i prinsippet til dette.

9. ANBEFALING

Jeg anbefaler at Forsvarssjefen lar de gjeldende regler revidere etter retningslinjer som foreslått ovenfor. CCCI A4 vil deretter bli omarbeidet ved samarbeide mellom KOMSJØSØR og KOMSJØNORD.

Einar Tufte Johnsen
Generalløytnant
Øverstkommanderende i Sør-Norge

HEMMELIG

HEMMELIG

i h. t. Sikkerhetsinstruksen

HEMMELIG

i h.t. Sikkerhetsinstruksen

FORSVARSKOMMANDO SØR-NORGE
 Kommandøren for sjøstridskreftene
 Oslo mil/Holmenkollen
 OSLO 1
 (02) 14 73 90

HEMMELIG

Ekspl nr 2 av 13

Vår referanse
 17417/72/B/FKS/KOMSJØSØR/357
 Tidligere referanse
 KOMSJØSØR/MAROPS/11 des 72/H-187/72/357.1

Dato
 24 januar 1973

Forsvarets overkommando
 (Sendes gjennom Øverstkommanderende
 i Sør-Norge)

(Ekspl nr 1)

Gjenpart
 FO/GIS
 KOMSJØNORD
 SKV

Int ford
 ØKS
 KOMLUFTSØR
 KOMSJØSØR
 STSJ
 MAROPS Stvgr
 FKS/Arkiv

KNM TORDENSKJOLD
 HEMMELIG

J. nr: H-126

Dato: 9/2-73

Saks nr.: 357

(" " 2) ✓
 (" " 3)
 (" " 4)
 (" " 5)
 (" " 6)
 (" " 7)
 (" " 8-10)
 (" " 11)
 (" " 12-13)

OPERASJON DUCK I SOGNEFJORDEN 12-30 NOVEMBER 1972 -
 FORSVARSKOMMANDO SØR-NORGE/KOMMANDØREN FOR SJØSTRIDSKREFTENE
 I SØR-NORGE'S MERKNADER

1. I det etterfølgende tar Forsvarskommando Sør-Norge/Kommandøren for sjøstridskreftene i Sør-Norge opp og kommenterer enkelte prinsipielle sider ved Operasjon Duck i Sognefjorden. Detaljene vedrørende selve operasjonen går frem av KOMSJØSØR/MAROPS' oversikt av 11 desember 1972.

Operasjonens omfang

2. Da meldingene om ubåtobservasjonene i Sognefjorden ble mottatt av KOMSJØSØR hadde man 3 UVBer under KOMSJØSØRs operative kontroll. Den heldige omstendighet at det i Haakonssvern var 2 fregatter i første uke av sin oppøvningsperiode og det geografiske sted for grensekrenkelsen med kort seilingstid fra Marinens hovedbase - bevirket at man raskt kunne få dirigert adekvate fartøyer til stedet, og at operasjonen kunne gjennomføres.
3. Et annet tilfelle hadde man ved melding om ukjent ubåt ved Slagenstangen i Oslofjorden 13 september 1972. Observasjonens troverdighet og tiden frem til at militære myndigheter fikk melding er meget lik Sognefjordoperasjonens, men det videre forløp har IKKE likhetpunkter.

HEMMELIG

i h.t. Sikkerhetsinstruksen

Jnr. 0629 25.JAN73

OVERKOMMANDO

17417/72/B/FKS/KOMSJØSØR/357

HEMMELIG
HEMMELIG
i h. t. Sikkerhetsinstruksen

- Etter at TO RF-5, EN TKB og ETT havnefartøy - alle uten A/U-kapasitet - hadde vært på søk i området fra ca kl 1630 og utover en tid, meldte Sjøforsvarskommando Østlandet 132020A, at SKØ manglet midler til videre søk, og aksjonen ble deretter avblåst.

4. Konklusjon. Årsaken til at vi denne gang kunne igangsette Operasjon Duck så raskt og tilsynelatende effektivt skyldes derfor følgende TO tilfældigheter:

- a. Grensekrenkelsens geografiske beliggenhet, nær Marinens hovedbase, og
- b. At man hadde TO fregatter + TKB-skvadroner under oppøving i Haakonsvern da grensekrenkelsen fant sted.

Reaksjonsmønstrer er således steds- og tidsbestemt og avhengig av sammenfallende, tilsynelatende gunstige tilfældigheter.

Deltagende fartøyer

5. Det er nødvendig å understreke at:

- a. Frig div 2 (KNM "TRONDHEIM" og "NARVIK") kun hadde hatt sitt mannskap ombord EN uke for oppøving da operasjonen startet.
- b. 21 TKB-skvadron samt de TO fartøylene fra 25 TKB-skvadron også var under oppøving og stort sett like lite øvet som Frig div 2 da disse ble trukket inn i operasjonene.
- c. Av UVBene hadde 3 stk (KNM "UTVÆR", "UTSIRA" og "SKLINNA") operativ status, mens KNM "KAURA" var under oppøving.
- d. Frig div 1 (KNM "OSLO" og "STAVANGER") som først kom inn i operasjonen den 24 november 1972, var derimot fullt operative.

6. Konklusjon: Operasjonen må vurderes på bakgrunn av styrkens muligheter/øvelsesnivå. Som "øvelse" betraktet ga imidlertid operasjonen gode resultater for mannskapene ombord med en god motivasjon for den videre tjeneste.

Operasjonsforholdene

7. Denne operasjon ga også bevis for at de spesielle og særlig vanskelige sonarforhold i våre fjorder gir overflatefartøyer små muligheter for deteksjon av ukjent ubåt i indre farvann. Alle overflatefartøyenes svake kontakter ble senere evaluert til "Nonsub". Både egen UVB og egne P3Ber oppnådde kontakter den 24 november. To av disse kontakter er regnet som possub.
8. De TO Sea King helikoptere som velvillig ble stillet til vår disposisjon i 4 døgn var meget anvendelige. Helikopterens "dipping sonar" kom under skiktene og må derfor i dette tilfelle ansees langt mer effektiv enn fregattenes vanlige sonar.

HEMMELIG
HEMMELIG

i h. t. Sikkerhetsinstruksen

17417/72/B/FKS/KOMSJØSØR/357

HEMMELIG
HEMMELIG
i h. t. Sikkerhetsinstruksen

9. Konklusjon. Man må regne med at våre overflatefartøyers sonar-utstyr har begrensede muligheter til å oppdage ukjente ubåter inne i våre fjorder. De beste deteksjonsmuligheter har UVBer og A/U-helikoptere. For deteksjon/bekjempelse av fremmede ubåter i våre fjorder har Forsvaret behov for A/U-helikoptere i samarbeide med overflatefartøyene. En mulighet har man her muligens i forbindelse med våre redningshelikoptere.

Operasjonens gjennomføring

10. I møte hos Forsvarssjefen den 16 november anbefalte Øverstkommanderende i Sør-Norge/KOMSJØSØR at man gjorde en henvendelse til UK for å få låne helikoptere med "dipping sonar". Dessuten ble det tilråddet å stramme inn på den prosedyre som er fastsatt i CCCI A4 for Operasjon Duck pga de vanskelige sonarforhold i Sognefjorden. Resultatet ble at man fikk utlånt 2 Sea King helikoptere i fire dager (19-22 november). Prosedyren for å få ubåt til overflaten nedlagt i Operasjon Duck ble imidlertid fastholdt.
11. I følge "form purple", DTG 242202 hadde P3B kontakt "possub confidence 3" i 21 minutter. Mulighetene for angrep var således tilstede. Spørsmålet om forhåndsautorisasjon til P3Ben om angrep, eller ordre fra OTC om angrep, synes uklart og vil bli drøftet mellom Kommandøren for Luftstridskreftene og KOMSJØSØR.
12. Konklusjon: På bakgrunn av det faktiske forløp av Operasjon Duck synes det som om både egen UVB og egne P3Ber kan ha hatt muligheter for å angripe den ukjente kontakt den 24 november 1972 og særlig hvis prosedyren hadde vært endret.
13. Instruksverket

Gjeldende prosedyre for varsling og bruk av tvangsmidler vis a vis neddykket ukjent ubåt i norske sjøområder er lagt ned i CCCI A4, og baserer seg på:

- Kgl res av 19 januar 1951. "Regler for fremmede krigsskip og militære luftfartøyers adgang til norsk territorium under fredsforhold".
- Forsvarssjefens direktiv for fremgangsmåte for å få brakt fremmed undervannsbåt til overflaten og regler om våpenbruk under slike operasjoner. (Utdrag av FST 7 des 66/H-9254/66/O/Ops).
- Instruks om håndheving av "Regler for fremmede krigsskip og militære luftfartøyers adgang til norsk territorium under fredsforhold". Fastsatt av FD mvf 15 mars 1970 i henhold til Kgl res av 19 januar 1951.

Verken ovennvente ref b. eller någjeldende CCCI A4 synes å ha blitt omarbeidet etter den nye instruks fra Forsvarsdepartementet, jfr pkt c. ovenfor.

HEMMELIG
HEMMELIG
i h. t. Sikkerhetsinstruksen

17417/72/B/FKS/KOMSJØSØR/357

HEMMELIGHEMMELIG
i h.t. Sikkerhetsinstruksen

14. Gjeldende prosedyre, jfr CCCI A4, gir en ukjent ubåt store muligheter til å unnslippe, særlig inne i våre fjorder, idet det i beste fall vil gå 20 min fra man gir første varsel (håndgranat) til angrep kan iverksettes. I mellomtiden har man også forstyrret sonarforholdene vesentlig ved varsel nr 2 - stor sprenglagning (S/M).

15. Konklusjon: Forsvarssjefens direktiv, jfr pkt 15 b., bør endres.

Basert på et nytt direktiv fra FSJ må nye bestemmelser utarbeides for CCCI A4.

KOMSJØSØR anser at hovedlinjene i en ny prosedyre bør være:

a. I indre farvann:

- (i) Ukjent inntrengning i indre farvann av neddykket fremmed undervannsbåt skal betraktes som en handling med en klar fiendtlig hensikt, og behandles deretter.
- (ii) Etter nærmere direktiv fra KOMSJØSØR/KOMSJØNORD skal egne fartøyer og/eller fly (helikoptere) angripe umiddelbart etter deteksjon av fremmed ubåt. Noe varsel gis IKKE, og angrepets hensikt er å tvinge den fremmede ubåten opp eller å senke den.
- (iii) Alle våpen - heimende torpedoer inklusive - tillates brukt.

b. I sjøterritoriet:

- (i) Oppdages fremmed neddykket ubåt i sjøterritoriet skal varsel gis med 5 håndgranater, disse skal fortrinnsvis kastes innenfor (nærmere land) den fremmede ubåt.
- (ii) Hvis den fremmede ubåt etter 5 - FEM - minutter IKKE har:
 - a. Kommet opp til overflaten
 - b. Gitt seg til kjenne på annen måte (signaler på undervannstelefon, banking i skrog, skutt opp signalraketter ol)

iverksettes angrep etter pkt a.

c. Bekjentgjørelse

Disse nye regler bør offentliggjøres. Offentliggjørelsen bør ha både uten- og innenriks hensikt.

16. Kommandoforholdene

KOMSJØSØR vil spesielt fremheve at MAROPS Stvgr er den utøvende del av ØKS/KOMSJØSØRs hovedkvarter på den maritime side, og at dette MHQ fortsatt er best egnet til å lede kombinerte fartøy/fly operasjoner som den aktuelle.

HEMMELIGHEMMELIG
i h.t. Sikkerhetsinstruksen

17417/72/B/FKS/KOMSJØSØR/357

HEMMELIG
i h.t. Sikkerhetsinstruksen

Selv om operasjonene vesentlig foregikk i de indre farvann innen Sjøforsvarskommando Vestlandet og i begynnelsen nærmest hadde karakter av en lokal operasjon, fant en ikke grunn til å foreslå å overføre ledelsen av fartøysoperasjonene til SKV.

17. Den manglende operative sjømilitære kompetanse ved FKS/FORO som påpekes i KOMSJØSØR/MAROPS' rapport kan i aktuelle tilfelle avbøtes ved at ØKS beordrer forsterket stabsvakt i FORO utenom kontortid. Denne må da i tilfelle etableres med sjøoffiserer fra fellesstaben.
18. KOMSJØSØR har overfor ØKS gitt uttrykk for at KOMSJØSØR bør være permanent plassert i STAVANGER. Det er der man har oversikt over situasjonsbildet til enhver tid, og det er der alle operative vurderinger blir foretatt, planer lagt og ordrer gitt. Etter å ha vært plassert i ØKS' hovedkvarter i to år har KOMSJØSØR den erfaring at det i KOMSJØSØRs instruks pålagte ansvar for rådgivende virksomhet har vært lite aktuell. Den utøvende del av virksomheten derimot, foregår til enhver tid. Men denne del av virksomheten må delegeres til sjefen for MAROPS Stvgr, og KOMSJØSØR har kun en vanlig telefonlinje til å holde direkte kontakt med virksomheten. På øvrige sambandsmidler kommer tidsforsinkelse inn, og man får lite informasjon om bakgrunnen for vurderinger og avgjørelser. Dette er lite tilfredsstillende.
19. Forholdene under Sognefjordsoperasjonen medførte også at sjefen MAROPS etablerte direkte kontakt med Forsvarets overkommando. Formelt representerer dette en kontakt ØKS/KOMSJØSØR, FORSVARS-SJEF. Men reelt er da ØKS og KOMSJØSØR utenfor og man er tilbake til tidligere organisasjon da KOMSJØSØR - nu representert ved sjefen MAROPS Stvgr sto kommandomessig direkte under Forsvarssjefen i fred.
20. Konklusjon: De tre hovedfunksjoner i KOMSJØSØRs instruks omfatter rådgivende, utøvende og inspiserende virksomhet, hvorav de to sistnevnte utgjør en betydelig større del enn den første. Disse funksjoner kan like godt eller bedre utføres fra STAVANGER. Sognefjordsoperasjonen viste at KOMSJØSØR av operative (og beredskapsmessige) grunner burde ha ledet operasjonen fra STAVANGER. Konklusjonen er da at beredskapsmessige grunner tilsier et KOMSJØSØR bør ha permanent stasjon i STAVANGER inntil FKS har fått et hovedkvarter som rummer alle elementer.

Presse- og informasjonstjenesten under Operasjon Duck

21. Denne sak har flere sider:

- a. Hvilken instans som skal utstede kommunikeer/gi pressemeldinger og ha ansvaret for presse- og informasjonstjenesten under en sådan operasjon.
- b. De etterretnings- og sikkerhetsmessige sider, relasjonene mellom den pågående militære operasjon og hva som blir offentliggjort i presse og kringkasting.

HEMMELIG
i h.t. Sikkerhetsinstruksen

HEMMELIG

i h.t. Sikkerhetsinstruksen

17417/72/B/FKS/KOMSJØSØR/357

HEMMELIG

- c. Tilstedeværelse av reportere, delvis i leiede småfly, i et militært operasjonsområde. Journalistvirksomhetens hindring av/inn gripen i militære operasjoner.
22. Under denne operasjon ble det av ØKS opprinnelig fastsatt at KOMSJØSØR/MAROPS skulle gi alle uttalelser til pressen, og ha ansvaret for hva som kunne bli frigitt. Imidlertid ble det gitt flere uttalelser til presse og kringkasting fra andre kilder av tildels gradert art. På bakgrunn av disse forhold ble beklageligvis all informasjonstjeneste overført FO/P&I den 22 november av sjefen MAROPS Stvgr. KOMSJØSØR har påtalt dette overfor sjefen MAROPS Stvgr.
23. Ellers savnet man både i forbindelse med selve operasjonen, og i forbindelse med den kritikk og omtale operasjonene senere fikk i presse og kringkasting klart identifiserbare sjømilitære sjefer. Det synes også uklart hvem som er Forsvarssjefens fremste sjømilitære operative rådgiver i en sak av denne art. - Er det Generalinspektøren for Sjøforsvaret, KOMSJØSØR eller eldste sjømilitære offiser i FO/O?
24. To spesielle forhold i forbindelse med pressen bør nevnes:
- a. Offentliggjørelsen av deler av den hemmeligstemplede CCCI A4 "Prosedyren" for å få ubåt opp i bl a "Aftenposten" den 20 november 1972 var uheldig.
- b. Tilstedeværelse av norske UVBer i Sognefjorden ble først røpet gjennom avisreporterens virksomhet. Dette kan ha gitt den andre siden E-messig gevinst.
25. Konklusjon: Det bør gis klare direktiver om pressetjenesten og hvem som er ansvarlig for koordinering av opplysninger til pressen. Meldingene bør være korte og nøkterne og ikke gi opplysninger om taktikk som er hemmeligstemplett eller andre forhold som kan være av etterretningsmessig verdi. Uttalelser bør kun gis om saker som ligger under egne ansvarsforhold.

Hovedkonklusjoner

26. Sognefjordsoperasjonen, som var en vanlig kombinert operasjon fartøy, helikopter, fly - var i sjømilitær henseende en enkel operasjon selv om vi ved denne anledning var så heldige å kunne disponere flere fartøyer og fly enn vanlig i Syd-Norge. De tildels fantasifulle presseartikler, og pressens iherdige virksomhet for øvrig i området bevirket at operasjonen ble "blåst opp" og vakte både politisk og internasjonalt uvanlig oppmerksomhet.
27. De fleste observasjoner og meldinger om ukjent ubåt i Sognefjorden, KNM "SKLINNA"s hydrofonkontakt og P3B's kontakt sannsynliggjør at det har vært en fremmed ubåt i Sognefjorden. Selv om man ikke har konkrete beviser for tilstedeværelsen er sannsynligheten så stor at de iverksatte tiltak må sies å være fullt rettferdiggjort.

HEMMELIGHEMMELIG
i h.t. Sikkerhetsinstruksen

HEMMELIG

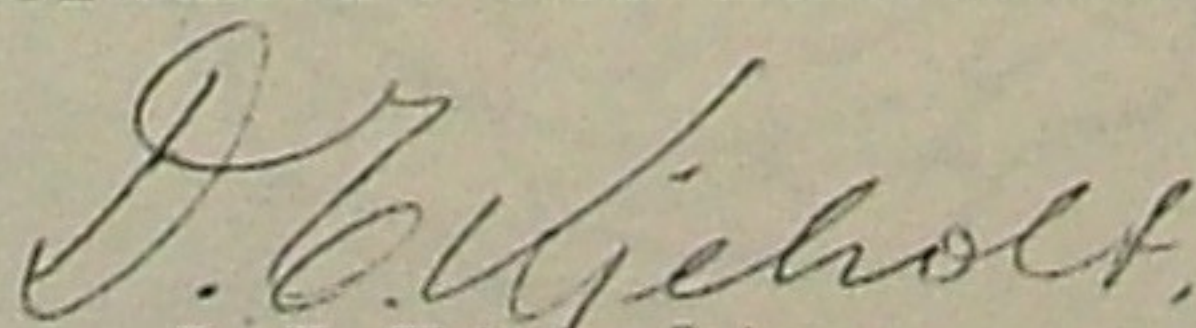
i h. HEMMELIG instruksen

17417/72/B/FKS/KOMSJØSØR/357

28. På bakgrunn av de deltagende fartøyers øvelsesnivå utførte de sine oppgaver meget tilfredsstillende. De britiske helikopterne og P3Bene muliggjorde effektive søk både i og utenfor Sognefjorden under de vanskelige sonarforhold i indre norske farvann. MAROPS Stvgr opererte med rutinemessig dyktighet.
29. Den gjeldende prosedyre i CCCI A4 Operasjon Duck er ikke effektiv nok for å bringe en tremmed ubåt opp til overflaten i indre norske farvann. Med varsel og lang ventetid før angrep vil en ubåt forholdsvis lett kunne unnsnippe.
30. Under operasjoner av denne og lignende typer i fredstid vil det av hensyn til tidsfaktoren som regel oppstå behov for direkte kontakt sjef MAROPS Stvgr - FORSVARSSJEF. Ved den nuværende delte plassering av ØKS' stab og den gjeldende organisasjon vil da ØKS - KOMSJØSØR i realiteten være mer eller mindre passive infoadressater. KOMSJØSØR har pr instruks den operative kontroll over fartøyene i Syd-Norge, men i realiteten er og må den delegeres til sjefen MAROPS Stvgr som har operativ stab og samband til disposisjon.

Anbefalinger

31. På bakgrunn av "Instruks om håndheving av "Regler for fremmede krigsskip og militære luftfartøyers adgang til norsk territorium under fredsforhold", fastsatt av FD mvf 15 mars 1970 iht Kgl res av 19 januar 1951" bør Forsvarssjefens direktiv for fremgangsmåten endres og skjerpes, og CCCI A4 endres tilsvarende. KOMSJØSØRs forslag til hovedlinjene i en ny prosedyre fremgår av pkt 15. De nye regler bør offentliggjøres slik at den skjerpede holdning blir kjent. På bakgrunn av den publisitet som slike operasjoner i indre farvann medfører vil en tilrå at man ikke reagerer ved tilsvarende meldinger hvis ovennevnte skjerpede forholdsregler ikke blir approbert
32. KOMSJØSØRs operasjonsmessige stilling virker i praksis uklar. Organisasjon og kommandoforhold bør praktiseres slik at man får klart identifiserbare sjefer også på det plan KOMSJØSØR virker.
33. I operasjonsteatret bør det bli lagt restriksjoner på ikke rutegående privat (fly - og) båtvirksomhet.
34. Fire Sea King redningshelikoptere bør utstyres med "dipping sonar" slik at man har to i Nord-Norge og to i Syd-Norge. Likedan bør neste generasjon av A/U-fartøyer utstyres med "VD-sonar".
35. Så lenge den maritime del av ØKS' hovedkvarter er delt bør KOMSJØSØR ha permanent stasjon i STAVANGER.
36. Presse- og informasjonstjenesten bør gis klare direktiver slik at ansvarsforholdene blir klare. Den operative stab som gjennomfører operasjonen bør også ha ansvaret for utsendelse av pressemeldinger.
37. Ovenstående er koordinert med KOMLUFTSØR.

D E Kjøholt
Kontreadmiral
Kommandør for sjøstrids-
kreftene i Sør-Norge

HEMMELIGi h. Sikkerhetsinstruksen
HEMMELIG